

Suorat toimenpiteet tehokkain tapa kasvattaa rokotekattavuutta

Koronavirusrokotteiden jakelu on päässyt käyntiin ja jatkunee ainakin vuoden 2021 kesän loppuun asti. Asiantuntija-arvioiden mukaan laumasuoma koronavirustautia vastaan edellyttäneen noin 60-90 prosentin rokotekattavuutta. Tässä muistiossa arvioidaan, kuinka rokotekattavuuteen voidaan vaikuttaa erityisesti työikäisessä väestössä, joka ei kuulu vakavan koronavirustaudin riskiryhmiin.

Viranomaisten erityyppiset mahdollisuudet vaikuttaa rokotekattavuuteen voidaan jakaa kolmenlaisiin toimiin:

1. suostutteluun, jonka avulla pyritään vaikuttamaan kansalaisten asenteisiin ja uskomuksiin rokotteista,
2. sosiaalisen kontekstin merkitystä korostaviin toimenpiteisiin, ja
3. suoriin ihmisten käyttäytymiseen vaikuttaviin toimiin (Brewer et al., 2017).

Aiheesta kertyneen tutkimusnäytön perusteella voidaan todeta, että

1. Kansalaisten suostuttelu ja uskomusten muuttamiseen pyrkivä viestintä on tehotonta - ei kuitenkaan sinällään haitallista.
2. Sosiaalisten normien ja rokotteen ottamisen positiivisten ulkoisvaikutusten korostamisella saattaa olla pieni positiivinen vaikutus rokotekattavuuteen. Tutkimusnäyttö tämän vaikutuskanavan puolesta on kuitenkin heikkoa.
3. **Tehokkain tapa rokotekattavuuden kasvattamiseksi ovat suorat toimenpiteet käyttäytymiseen vaikuttaviin tekijöihin.** Tällaisia toimenpiteitä ovat muun muassa suorat kehotukset, henkilökohtaiset muistutukset ja ihmisten puolesta tehdyt ajanvaraukset (defaults). Suomalaisessa tutkimuksessa yksinkertaisella henkilökohtaisella muistutuksella on osoitettu olevan huomattavan suuri vaikutus myös henkilöihin, jotka eivät ole ottaneet mitään rokotteita aiempina vuosina (Sääksvuori et al., 2020).

Milkman et al. (2021) testaavat erilaisten muistutustekstiviestien tehoa laajassa satunnaistetussa kenttäkokeessa Yhdysvalloissa. Tutkimuksessa suurin vaikutus rokotuskattavuuteen saatiin viestisisällöillä, jotka korostivat vastaanottajan henkilökohtaista suhdetta terveydenhuoltoon ("olemme varanneet rokotteen sinua varten") ja vastasivat henkilön odotuksia terveydenhuollon viestintätavoista (muodolliset ja neutraalit viestit ilman yllätyksiä, turhaa puhekielisyyttä tai räikeää visuaalisuutta)

Tämän ohella yksinkertaisilla logistisilla tekijöillä tiedetään olevan huomattava vaikutus rokotekattavuuteen. On täysin oleellista, missä ja milloin rokotteita on saatavilla. Esimerkiksi tuleeko hoitaja vielä kotona asuvien vanhusten kotiin, vai edellytetäänkö vanhusten ja heitä hoitavien omaisten lähtevän hakemaan rokotteet paikalliselta terveysasemalta. Työikäisten kohdalla rokottautuminen helpottuisi, jos rokotteen saisi työpaikoille tai rokotusaikoja olisi tarjolla ilta- ja viikonloppu-aikaan. Mitä helpommaksi rokottautuminen tehdään, sitä todennäköisemmin myös huonosti motivoitunut tai välinpitämätön työikäinen päätyy ottamaan rokotteen.

Syöpien joukkoseulontaohjelmat Suomessa pohjautuvat jo henkilökohtaisiin kutsuihin. Esimerkiksi kohdunkaulan syövän seulontaohjelman aloittamisen jälkeen kuolemat kyseiseen syöpään ovat vähentyneet 80 prosentilla. Osallistumisaktiivisuus seulontaan kuitenkin vaihtelee kuntatasolla 61-79 prosentin välillä riippuen siitä, miten kutsu on esitetty. **Tutkitusti korkein osallistumisaktiivisuus saadaan, kun henkilökohtaisessa kutsussa on valmiiksi varattu aika ja paikka.** (Syöpäjärjestöt, 2018).

LÄHTEET

Brewer, Noel T., Gretchen B. Chapman, Alexander J. Rothman, Julie Leask, and Allison Kempe. "Increasing vaccination: putting psychological science into action." *Psychological Science in the Public Interest* 18, no. 3 (2017): 149-207. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29611455/>

Milkman, Katherine L., Mitesh S. Patel, Linnea Gandhi, Heather Graci, Dena Gromet, Hung Ho, Joseph Kay et al. "A mega-study of text-based nudges encouraging patients to get vaccinated at an upcoming doctor's appointment." (2021). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3780267

Syöpäjärjestöt. ”Syöpäseulontaan osallistumisessa merkittäviä alueellisia eroja”. Julkaistu 6.2.2018. Luettu 9.3.2021. <https://www.syopajarjestot.fi/ajankohtaista/tiedotteet/syopaseulontaan-osallistumisessa-merkittavia-alueellisia-eroja/>

Sääksvuori Lauri, Cornelia Betsch, Hanna Nohynek, Heini Salo Jonas Sivelä, Robert Böhm “Information nudges for influenza vaccination: Evidence from a large-scale cluster-randomized controlled trial”, (2020) *Submitted*.